

Asia: VN/10579/2020

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esityksestä laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta: koronavirusepidemian tartuntaketjujen jäljittämistä ja katkaisua tehostava altistuneiden tunnistusjärjestelmä

Lausunnonantajan lausunto

Vastaaajatahon virallinen nimi

Oikeusministeriö

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi

Tanja Jaatinen

Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot

etunimi.sukunimi@om.fi

Onko vastaaja

valtion viranomainen

Kysymyksiä esityksen tavoitteista ja vaikutuksista

Voidaanko ehdotetulla altistuneiden tunnistusjärjestelmällä mielestänne tehostaa koronavirusepidemian tartuntaketjujen jäljittämistä ja katkaisua?

Ei kantaa [Tältä osin oikeusministeriö viittaa siihen, mitä se on aiemmin 5.5.2020 sosiaali- ja terveysministeriölle asiasta antamassaan lausunnossa todennut (lausuntopyyntönumeron diaarinumero VN/10058/2020).]

Onko esityksessä asianmukaisesti otettu huomioon henkilötietojen ja yksityisyyden suojaan liittyvät näkökohdat?

Kyllä pääosin

Onko esityksestä aiheutuvat taloudelliset vaikutukset arvioitu asianmukaisesti?

Ei kantaa

Onko esityksestä aiheutuvat muut vaikutukset arvioitu asianmukaisesti?

Kyllä pääosin [Esityksen vaikutuksia koskevassa perusteluosassa on kuvattu järjestelmän lapsiin kohdistuvia vaikutuksia. Esityksen mukaan ne liittyvät yhtäältä huoltajien oikeuksiin päättää lapsen henkilöä koskevista asioista lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan lain nojalla, toisaalta alaikäisen lapsen hoidosta päättämiseen potilaslain nojalla. Selostuksesta ei käy ilmi, miltä osin nämä säännökset liittyvät järjestelmän käytön eri vaiheisiin eli ensinnä sovelluksen käyttöön ottamiseen ja sittemmin tämän jälkeen tapahtuviin yhteydenottoihin ja hoidosta päättämiseen. Perusteluja olisi tältä osin syytä selkeyttää.]

Mahdolliset yksilöidyt pykälämuutosehdotukset

Ehdotuksenne 43 a §:n muutoksiksi (Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tehtävät)

Ehdotetussa laissa käytettäisiin mobiilisovelluksen ja siihen liittyvän taustajärjestelmän muodostamasta kokonaisuudesta nimitystä ”altistuneiden tunnistusjärjestelmä”. Oikeusministeriö ei pidä nimitystä onnistuneena. Oikeusministeriön käsityksen mukaan järjestelmällä ei varsinaisesti pyritäisi tunnistamaan altistuneita henkilöitä. Tunnistamisen mahdollisuutta pyritään päinvastoin estämään esimerkiksi sillä, että suorien tunnistetietojen sijaan käsiteltäisiin lähtökohtaisesti pseudonyymiä tunnisteita. Näin ollen kokonaisuudesta käytettävää nimitystä tulisi vielä jatkovalmistelun aikana arvioida uudelleen. ”Tunnistuksen” sijaan voitaisiin harkita viitattavan esimerkiksi ”kartoitukseen”.

Ehdotetun 43 a §:n 3 momentin mukaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitos ylläpitäisi altistuneiden tunnistusjärjestelmää ja vastaisi sen toiminnasta sekä tietoturvallisuuden hyväksymisestä ja voisi myös asettaa altistuneiden tunnistusjärjestelmälle tarkempia toiminnallisia, teknisiä ja tietoturvavaatimuksia. Tältä osin oikeusministeriö huomauttaa, että mainitut elementit näyttävät pitkälti seuraavan jo suoraan yleisestä tietosuoja-asetuksesta (EU) 2016/679, jonka mukaan rekisterinpitäjän tehtäviin kuuluu vastata henkilötietojen käsittelystä, kuten esimerkiksi siihen liittyvästä tietoturvallisuudesta. Ehdotetun pykälän 1 momentista käy jo ilmi, että Terveiden ja hyvinvoinnin laitos toimisi henkilötietojen käsittelyn osalta rekisterinpitäjänä. Ehdotetun 3 momentin tarpeellisuutta tulisi siten jatkovalmistelun aikana harkita ja tarvittaessa perustella, miksi ehdotettu säännös on tarpeen myös yleisen tietosuoja-asetuksen näkökulmasta. Oikeusministeriö huomauttaa, ettei ehdotetun 3 momentin tarpeellisuutta ole esitysluonnoksen yksityiskohtaisissa perusteluissa nyt tarkemmin kuvattu.

Ehdotuksenne 43 b §:n muutoksiksi (Kansaneläkelaitoksen tehtävät)

-

Ehdotuksenne 43 c §:n muutoksiksi (Altistuneiden tunnistusjärjestelmän yhteydessä tapahtuva tietojen käsittely)

-

Ehdotuksenne 43 d §:n muutoksiksi (Suhde 22 §:ssä säädettyyn ilmoitusvelvollisuuteen)

-

Ehdotuksenne 43 e §:n muutoksiksi (Altistuneiden tunnistusjärjestelmästä saadun altistumistiedon käsitteleminen)

Ehdotetun 43 e §:n 1 momentin mukaan Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksella olisi salassapitosäännösten estämättä oikeus luovuttaa kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän terveydenhuollon toimintayksikölle sellaiset ehdotetun 43 c §:n 2 momentin 5 kohdassa tarkoitettuun yhteydenottopyyntöön sisältyvät tiedot, jotka ovat tarpeellisia niille laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi koronavirusepidemian yhteydessä.

Oikeusministeriö toteaa, että ehdotetun momentin loppuosa ”jotka ovat tarpeellisia niille laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi koronavirusepidemian yhteydessä” on liian väljä ja täsmentymätön ja sitä tulisi jatkovalmistelun aikana tarkentaa. Säännöksestä tulisi käydä tarkemmin ilmi, mitä tarkoitusta varten säännöksessä mainitut tarpeelliset tiedot voitaisiin luovuttaa kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän terveydenhuollon toimintayksikölle. Esitysluonnoksen perusteluiden valossa säännöksen tarkoitus lienee mahdollistaa se, että kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän terveydenhuollon toimintayksiköstä voitaisiin yhteyttä altistuneeseen kyseisen henkilön sovelluksen kautta lähettämän yhteydenottopyynnön perusteella. Näin ollen säännöstä voisi tarkentaa viittaamalla nimenomaisesti tähän tarkoitukseen.

Ehdotuksenne 43 f §:n muutoksiksi (Altistuneiden tunnistusjärjestelmän toteutuksen ohjaus)

-

Ehdotuksenne 43 g §:n muutoksiksi (Altistuneiden tunnistusjärjestelmän tietoturvallisuuden arvioiminen)

-

Ehdotuksenne 43 h §:n muutoksiksi (Valvonta)

-

Voimaantulosäännös: Ovatko esityksen voimaantulo- ja voimassaoloajat perusteltuja esityksen tavoitteiden saavuttamiseksi?

Ei kantaa [Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että laki olisi voimassa määräaikaisesti 31.3.2021 saakka. Oikeusministeriö pitää perusteltuna sitä, että sääntelyn voimassaolo rajataan ajallisesti ottaen huomioon sen liityntä vallitsevaan covid-19-epidemiaan. Esityksessä ei kuitenkaan perustella ehdotettua voimassaoloaikaa. Tältä osin esitystä olisi jatkovalmistelun aikana arvioitava ja perusteltava tarkemmin.]

Muut huomiot esityksestä

Mahdolliset muut näkemyksenne esityksestä?

Oikeusministeriö on 5.5.2020 antanut lausunnon sosiaali- ja terveysministeriölle liittyen sen esitykseen kontaktien jäljityssovelluksen käyttöönotosta covid-19-epidemian hallinnan tueksi. Oikeusministeriö on mainitussa launnossaan korostanut asiaan liittyviä perusoikeuskytkentöjä ja todennut ehdotetun mobiilisovelluksen muodostuvan erityisen merkitykselliseksi yksityiselämän ja

henkilötietojen suojan kannalta. Lausunnossa korostettiin, että sovelluksen toteutuksessa onkin huolehdittava perusoikeuksien kunnioittamisesta ja tietosuojalainsäädännön asianmukaisesta noudattamisesta.

Oikeusministeriö edelleen kiinnittää huomiota näihin edellä viitatussa lausunnossaan esiin tuomiinsa näkökohtiin ja katsoo, että näkökohdat on pääosin onnistuttu hyvin ottamaan esitysluonnoksessa huomioon.

Suurpää Helka
OM

Jaatinen Tanja
OM